

FIGYELŐ

Szépirodalom

KALÁSZ MÁRTON:

A lét elrejtetlensége *Új és régi versek*

Alighanem az egy adott időszakban köznyelvszerűen érvényesülő tradícióhoz viszonyítva speciálisnak mondható, különlegesnek, akár rendhagyónak tekintett irodalmi közelítésmódnak van inkább eminens esélye a dolgok pontos, sőt „tipikus” megragadására és értelmezésére. Ahogy Kalász Márton „renitens” költészetének is. Vagy ahogy – mondjuk – Mészöly Miklós prózaírása példátlan, összhatásában provokatív (és jellegadó középszerünk által könyörtelenül eltaszított) magyar tehetség alkotása, miközben borzongatóan igaz rá, hogy enyhén szólva artistikusabb az átlagosnál. Befogadási hangulat-stimuláció, általános érzelmi hullámhossz-eltalálás szempontjából már talán nem ilyen jó a helyzete, ám ez végső soron csak művészi értékét jelzi. Tagorei népszerűség távolról sem „fenyegeti”, szociológiai-politikai külsődlegesség sportszerűtlensége, szakmaiatlansága vagy média-koncionáltság hamissága nem emeli

mesterségesen az ilyen életmű recepciózás ázsióját. Szükségszerűen keveseké. Ha pedig, teszem azt, Mészöly Miklós az írók írója (volt), úgy a költők költője Kalász Márton.

Ízlelgethető kifejezés: Kalász Márton a költők költője. Úgy is érte, mint „legnagyobbaink egyike”. Hetvenéves emberrel kapcsolatban az ilyesmi már semmiképpen nem tekinthető túlzásnak, különösen akkor nem, ha valóságos teljesítmény fedezete áll mögötte, mégpedig igen régóta, fél évszázada.

Ez a valóságos teljesítmény a mostani kötetben afféle tematikusan lefojtott-leszűkített, ha tetszik: egyneműsített „best of” gyűjtemény alakjában tárja fel rétegeit, illetve tár fel rétegei közül jónéhányat. Minden széttartóságuk, tartalmi (és kidolgozottságbeli) változatosságuk ellenére homogén költemények sorakoznak a könyvben, valamennyi a transzcendencia, a templomi vagy templom nélküli hit, a valamilyen, talán kulturálisan értett (?), vallásosság lenyomata. De természetesen különleges módon. Amint már maga a gyűjtemény is, átfogóan, egészében. Utóbbi nem csak, illetve nem kizárólag azért, mert – ha ugyan nyilván

nem egyedülállóan, azért statisztikailag egy tényleg érdekesen alkotó világgölköltői „kisebbségiséget” hozva – korántsem „válogatott és új”, netán „rég és új” szövegeket kínál benne a szerkesztés, a sorrendbeli adódás (ellenkezőleg: „új és régi” darabokról van szó), hanem inkább azért, mert a teljesítményrétegekben való időbeli visszafelé haladás a már említett témaválasztás statikájával, szellemi-szellemes, finoman kísérteties, jó értelemben vett egy helyben topogásával, amolyan körben járással kapcsolódik össze. Mintegy kötetlenül bemutatva azt, hogy az öt, római számmal jelzett ciklusban reprezentált, mind fiatalabb Kalász Mártont voltaképpen csak egy dolog érdekeltte világeletemben. Rónay László szerint, aki értő és érzékeny tanulmányt függesztett utószóként a kötethez: „az emberin túlmutató esélyek és érzések biztató jelenléte”.

Mindez sugallatában tényleg biztató, nyelvi-poétikai alakítottságát tekintve ellenben inspirálóan nyugtalanító. Sokértelműen nyitott, felajzó, lelkileg izgató. Amiben nagy része van a Kalász-líra mára már az iskolás gyerekek előtt is közsismert „talányosságának”. Ezért lehet a *Tört mi* című vers ennek a magától értetődő „érthetlenségnek”, stílusosan mindig kimunkált, mesteri szemantikumnak, *obszkúrusságnak* az emblémája. A felütése: „tört ilyen, tört olyan, tört egyéb, tört mi / kívül ennyi használhatatlan / nyelv majd

csak használhatatlan lelket csinál / szólj, Uram, mi volt Babel” – Mi ez a „mi”? Úgylehet, Paul Celan-i *valami*... Megtöretés? Az a minimum! Ugyanakkor mélyen jelentésses, tehát nyelvműköd(tet)ési tudatosságtól áthatott. Az elvethetetlen etikumot a (még) gyökeres(ebb)en elengedhetetlen esztétikum által homályosan láttató. Azonban csakhogy így is! Így, egyáltalán. Mintha valahonnan ismerős lenne e lát(tat)ás mikéntjének megfogalmazása...

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Szent István Társulat, Budapest, 2003, 140 oldal, 980 Ft*)

SERFŐZŐ SIMON:

Közel, távol

A jó könyvcím aranyat ér. Egy francia film hőse is így érzi, s épp ezt az aranyat keresve fordul kocsmáros ismerőséhez, aki a regényével bajlódó filmbeli írót nyomban meg is szabaddítja a címadás nehézségétől. Aztán írsz-e abban a regényben trombitákról, kérdi. Nem, válaszol az írópalánta. Hát dobokról? Azokról sem. Akkor, mondja a kocsmáros, nagyon egyszerű; legyen a mű címe: *Se trombiták, se dobok*.

Serfőző Simon viszont épp az ellenkező végéről fogja meg a kérdést: könyve keresztelésekor nem arra töb-